

5. munkacsoport
A vidék társadalma
Munkacsoport-vezető: Kovács Katalin

Fejlesztési eszközök, javaslatok
Összeállította: Kovács Katalin

1. Átfogó javaslatok:

- Meglehetősen nagy biztonsággal körülhatárolhatóak azok a nem egyszerűen hátrányos helyzetű, hanem szegregáció-sújtotta térségek, amelyekre integrált, de legalább koordinált célprogramokat kell kidolgozni és megvalósítani;
- Meg kell határozni az alapvető ellátási formáknak azt a körét (pl. közoktatási, egészségügyi intézmények), amelyeket ki kell venni a pályázati rendszerekből, mert a legrászorultabbak nem tudnak megjelenni a pályázati rendszerekben.

2. Átfogó infrastruktúra-fejlesztést!

2.1. Közlekedés, elérhetőség

- A falvak jövője, népességmegtartó és -vonzó képessége szempontjából különösen fontos a városi munkahelyek, intézmények és szolgáltatások elérhetőségének javítása. Ez egyrészt a *közút- és vasúthálózat fejlesztését* jelenti, másrészt a *(tömeg)közlekedés új elveken alapuló, rendszerszerű fejlesztését*, amely a gerincvonalak fejlesztése mellett ráhordó járatok, alternatív megoldások kidolgozását jelenti (szociális vállalkozóként működő iránytaxik stb.).
- *A már létező szolgálatok (falugondnokok, iskolabuszok) bekapcsolása* egy-egy kistérség, mikro-térség elérhetőségének javítását szolgáló közlekedési hálózatba számottevően megkönnyítheti a központok elérhetőségét, s ehhez csak a szigorú törvényi szabályozást kell oldani.

2.2. Informatikai fejlesztések

- Az ITK-hozzáférésen (szélessávú Internet) alapuló információ-szerzés, tudás, az ún. tudástársadalom, kultúra(terjesztés) feltételeinek megteremtése az egyik legfontosabb és legkönnyebben megvalósítható fejlesztéscsoport azok közül, amelyek a falvakban, kisvárosokban élők esélyegyenlőségének biztosítását célozzák. Ez egyszerre jelenti a felzárkóztatás és a versenyképesség szempontjainak érvényesítését, amihez az ITK-fejlesztések, ITK-ismeretek, ITK-alapú szolgáltatások fejlesztése kell a teleházakban, információs pontokon, iskolákban, könyvtárakban, s egyre inkább a vidéki vállalkozásokban és otthonokban.

2.3. Intézmény-megtartás és fejlesztés

- Abban a faluban, ahol nincs egy olyan közösségi épület, ahol a falusiak összegyülekezhetnek, akár azért, hogy szervezkedjenek, közmeghallgatáson vegyenek részt vagy előadásokat hallgassanak meg; ahol nincs arra mód, hogy ünnepeket vagy akár csak egy nagyobb lakodalmat rendezzenek, ott aligha beszélhetünk közösségekről. *Ahol csak lehet, meg kell őrizni az intézményeket*, nem feltétlenül a régi formájukban: az intézményeknek is nyitni kell a falu felé, helyenként több szolgáltatás ellátását kell vállalniuk (többfunkciós intézmények: faluház, könyvtár, bolt, posta, teleház stb). Az

ilyen intézmények (pl. megszűnt posták, iskolák átépítésével történő) kialakításának és fenntartására pályázati lehetőségeket és működési normatívát szükséges biztosítani.

- Üdvözlendő a kistérségi központokban és társközpontokban létrehozandó *multifunkcionális terek/intézmények fejlesztésének* programja, de ez nem zárhatja ki a nem központi elhelyezkedésű falvak, sőt, a kistelepülések intézmény-fejlesztését.

3. Elsődleges fontosságú az emberi erőforrások fejlesztése, a felzárkóztatás, az esélyegyenlőség feltételeinek javítása!

3.1. Közoktatás

- Az iskola jelenleg nem tudja mérsékelni azokat az egyenlőtlenségeket, amelyek a gyermekek sikeres iskolai pályafutásának, majd ezt követően életpálya-esélyeinek tekintetében a családi háttér különbözőségei miatt fennállnak. El kell érni, hogy ne nőjön a szakadék a nagyon szegény, rendszerint alacsonyan képzett társadalmi csoportok és a társadalom többsége között! Ez az egyik feltétele a szakképzés korszerűsítésének, átalakításának, versenyképessé tételének is! A vidéki társadalom, köztük a legszegényebbek, a romák felzárkóztatása szempontjából kulcsfontosságú célokat a közoktatásra és a szakképzés rendszerére irányuló közvetett és közvetlen eszközökkel kell biztosítani, amely az egész rendszer átgondolását igénylő feladat (az iskolai teljesítmények rendszeres mérésétől kezdve az integrációt célzó eszközök újragondolásán át a kistelepülések óvodáival és iskoláival kapcsolatos rendelkezések felülvizsgálatáig számos intézkedést takar).

3.2. Iskolán kívüli oktatás

Az oktatást, képzést, információs rendszereket ki kell terjeszteni az iskolarendszeren kívüli intézményekre! Tanítani kell a (vidéken „rekedt”) szülők generációját, valamint a közoktatásból kiesett fiatalokat is.

- El kell érni, hogy az alapfokú oktatásból kilépők elfogadják az egész életen át tartó tanulást mint a tartós boldogulás garanciáját, intézményi és támogatási oldalon pedig meg kell teremteni az iskolán kívüli (ifjú- és) felnőttképzés, továbbá a formális képzési rendszereken kívül eső önképzés feltételeit, differenciáltan, célcsoportokra szabottan, nagy teret engedve az innovációknak.
- Lazítani kell a jogszabályi feltételeken, amelyek nem kedveznek az iskolarendszeren kívüli képzési formáknak.

3.3. Ösztöndíj- és gyakornoki programok

- Olyan ösztöndíjprogramok meghirdetésére van szükség, *amelyek legalább az egyéni kitörés lehetőségét biztosítják* az erre képes, hátrányos helyzetű fiatalok számára, miközben húzóerőt jelentenek, mintát mutatnak a következő generációknak is. (Pl. roma tanítók, óvoda-pedagógusok felsőfokú tanulmányait támogató ösztöndíjak.) A kitörést a tanulás, a képzettség kell, hogy biztosítsa, s lehetőleg úgy, hogy ez ne jelentse a vidék elhagyását.

- Miközben egyre magasabb az elhelyezkedni nem tudó fiatal diplomások száma, vidéken, hiányoznak azok a szakemberek, akik hasznosan tevékenykedhetnének például a többfunkciós intézmények egyes feladatainak ellátásában (teleházak működtetése, mozgókönyvtárosi feladatok, rendezvényszervezés stb.). A diplomás fiataloknak a kistépüléseken történő néhány éves feladatvállalását egy, akár a munkaügyi ellátórendszeren belül működő *gyakornoki rendszerrel* kell lehetővé tenni.
- Ösztönözni kell az értelmiség vidéki munkavállalását (pl. a vidék hátrányait ellensúlyozó állami, többéves, differenciált ösztöndíjrendszerrel).

3.4. Szociális ellátás, egészségvédelem

- Az aprófalvas, hátrányos helyzetű vidékeken tömeges problémát jelent a körzeti orvosi állások betöltetlensége; *ösztönző programot* kell kidolgozni a kevés „kártyapénzt” hozó álláshelyek betöltésére.
- Mind a szociális, mind az egészségügyi ellátás vonatkozásában meg kell teremteni *a szociális vállalkozások keretében történő feladatellátás feltételeit*. (A többcélú kistérségi szabályozás ebben a szférában is visszalépést hozott, a civil szervezetek pozíciói nemhogy erősödtek volna, de nagymértékben gyengültek.)
- *Éltetni és fejleszteni kell a bevált szociális ellátási, támogatási formákat* (falugondnoki szolgálatok, szociális földprogram).
- *Biztosítani kell a komplex, szociális felzárkóztató programok kidolgozásának és megvalósításának lehetőségét*.